

UVOD

Pričujoča številka *Teorije in prakse* je posvečena številnim tematikam in zanimanjem, ki so povezana z vizualnimi determinantami družbene komunikacije. Kot takšna ponuja vpogled v stanje raziskovanja vizualne komunikacije v različnih akademskih disciplinah in vedah v Sloveniji.

Zagotovo takšni prispevki krepijo vlogo podob v procesu družbene komunikacije. Slike prežemajo družbeno in kulturno zgodovino zahodne civilizacije, v kateri se pojavljajo zato, da bi bile videne in da bi prevzele svojo mesto v konstrukciji pomenov, povezanih z vsakdanjim svetom. Torej vprašanja o pomenu podob v družbi, o njihovi uporabi in načinih njihovega branja še vedno zapolnjujejo različne vede v družboslovju in humanistiki, od umetnostne zgodovine do socialne psihologije. Pravzaprav socialna oziroma družbena zgodovina umetnosti ostaja koristno sredstvo raznolikih pristopov k raziskovanju podob, tudi zato, ker že desetletja predhajajo znanstvene dosežke v družboslovju.

Podobe so ustvarjene z namenom, njihovi avtorji in bralci jih uporabljajo za dosego specifičnih, ideoloških interesov (ki se lahko raztezajo od politične propagande in religije, do oglaševanja in novinarstva), in hkrati predstavljajo vir družbenega znanja. Tako so lahko pri izpolnjevanju avtorjevih namenov ali preferenčnih branj njihove funkcije simbolne (na primer religijske ali sekularne), informativne (na primer znanstvene ali novinarske), ali estetske (na primer atraktivne ali sublimne). Pravzaprav predstavljajo študije primerov v tej številki revije, še posebej študije o filmu in fotografiji, razčlenjevanje družbenih, političnih in kulturnih funkcij modernih sredstev komuniciranja oziroma občil, ki omogočajo njihovim avtorjem razmislek o sodobni tipologiji vizualnih medijev in o njihovih uporabah v obsežnem naboru socialnih potreb.

V tem pogledu so primeri v tej številki kulturno in zgodovinsko specifični prispevki k širšemu socialnemu diskurzu, katerega pripadniki delujejo v posameznem referenčnem kulturnem okvirju, ki ponuja parametre za interpretacijo filma in fotografije, na primer, ali tradicionalnih medijev, kot je slikarstvo, oziroma modernih medijev, kot je ultrazvok. Ker so podobe običajno pospremljene s pisanim ali govorjenim jezikom (na primer v filmu ali fotografiji), besede usmerjajo, krepijo, ali potrjujejo pomene, in pomagajo pri pripisovanju ideološkega položaja podobe.

Ker so podobe zgodovinske po svoji naravi, so potencialni vitalni vir dejstev za družbene in kulturne zgodovinarje. Kot take, še posebej film, fotografija in hkrati tudi slikarstvo, odpirajo vprašanja o upodabljanju ali dokumentiranju realnosti, o potencialni manipulaciji ali falsifikaciji, in bolj splošno gledano, vprašanja o razumevanju reprezentativne vrednosti podob v diskurzu družbe. V takšnem kontekstu prav tako postaja jasno, da lahko mirujoče ali gibljive podobe, ob najdevanju svojega mesta ob boku z ostalimi drobcami zgodovine, služijo ustvarjanju različnih verzij zgodovine, interpretacij zgodovinskih figur ali dogodkov.

*Dr. Hanno Hardt, redni profesor na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani in zaslužni profesor na University of Iowa, ZDA.

Študije v tej tematski številki *Teorije in prakse* kolektivno problematizirajo razmerje med podobo in bralcem, pri čemer zastavljajo vprašanja, vsaj implicitno, o učinkih vizualne komunikacije na posameznika, ki ni le bralec – in potemtakem tolmač sveta podob – temveč tudi prejemnik – in zaradi tega predmet manipulacije s strani sveta podob.

V isti sapi omenjeni prispevki predočajo prostor za raziskovanje družbenih uporab vizualnega aparata (mirojočega in filmskega/video kamere), njegovo legitimnost in sprejemanje podob v sodobni vizualni kulturi, v kateri potreba po iluziji in potreba po izražanju ustvarjata nasprotujoče si družbene pomene.